

РЕЦЕНЗИЯ

От проф. Соня Колева Тончева, дм
Ръководител Катедра „Здравни грижи”, ФОЗ, МУ – Варна
ул.Марин Дринов, 55, Варна 9002, GSM 0888348554,
e-mail: toncheva2960@abv.bg

Председател на Национален съвет по качество към БАПЗГ

Член на Научното жури, съгласно Заповед № 758/14.04.2014 на Ректора на Медицински университет - Плевен

Относно: процедура за заемане на академична длъжност „доцент”

В област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт; научно направление 7.1. Медицина и научна специалност ”Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” за нуждите на Катедра „Медицинска етика, управление на здравните грижи и информационни технологии” към ФОЗ в Медицински университет Плевен.

Настоящият конкурс за заемане на академичната длъжност “доцент” е обявен в ДВ бр. 7 от 24.01.2014г. и в него участва един кандидат - Макрета Тодорова Драганова д.м., гл. асистент в Катедра „Медицинска етика, управление на здравните грижи и информационни технологии” към ФОЗ в Медицински университет Плевен.

Съгласно заповед № 758/14.04.2014 на Ректора на Медицински университет – Варна съм член на Научно жури, изготвящ рецензия по процедура за заемане на академична длъжност „доцент” по научното направление 7.1. Медицина, научна специалност ”Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията” за нуждите на катедра „Медицинска етика, управление на здравните грижи и информационни технологии” към ФОЗ в Медицински университет Плевен.

За конкурса гл. ас. Макрета Тодорова Драганова д.м., е представила всички необходими документи, съгласно изискванията на ЗРАСРБ и Правилника за развитие на академичния състав на МУ- Плевен, оформени в изряден вид.

1. Кариерен профил на кандидата

Гл. ас. **Макрета Тодорова Драганова**, дм след придобиване на полувисше медицинско образование по специалност „Медицинска сестра – общ профил” работи като редова медицинска сестра в Неврохирургично отделение на УМБАЛ – Плевен, през периода 1988 -1996 г. От 1996 година започва преподавателската си кариера в Медицински колеж - Плевен като преподавател по практика в специалност „Медицинска сестра”. По късно през 1998 година става асистент в Катедра „Медицинска етика, управление на здравните грижи и информационни технологии”, а по – късно е избрана за главен асистент. Придобива последователно образователните степени – ПМИ Плевен – базова степен медицинска сестра (1985 - 1987 г.), Югозападен университет Благоевград – инженер – педагог (1991 -1996), МУ град София – специалност „Медицинска педагогика”, в МУ град Плевен, ФОЗ - придобива магистърска степен по специалност „Здравни грижи” (2001 – 2003г.) .През 2013 придобива ОНС „доктор” след защита на дисертационен труд на тема **„УПРАВЛЕНИЕ НА РЕСУРСА ВРЕМЕ НА РЪКОВОДИТЕЛИТЕ ПО ЗДРАВНИ ГРИЖИ В ЛЕЧЕБНИТЕ ЗАВЕДЕНИЯ”** в област „Здравеопазване и спорт”; професионално направление Медицина 7.1.; научна специалност „Социална медицина

и организация на здравеопазването и фармацията”. Д-р Драганова непрекъснато е раширявала теоретичната си и практическа подготовка чрез участия в различни форми на СДО (курсове и семинари), които са и помогнали да оформи управленските и преподавателските си умения – „Сестринска диагноза (2004), „Обществено здраве в сестринството” (200), „Контрол и ограничаване на употребата на тютюневи изделия в лечебните и здравни заведения в Република България (2005), Методология на научно – изследователската работа (2007), системи за управление на качеството, вътрешни одитори” (2008), Основи на педагогиката” (2009) и др. През периода 2006 – 2008 гл. ас **Макрета Тодорова Драганова**, дм е провела обучение в Европейската академия за сестрински науки в колаборация с Университета в Йорк (Маастрийд, Дъблин, Турку) – лятно докторантско училище. Посещавала е курсове в чужбина – Атина, Гърция, както и курсове в България с международно участие на лектори в областта на мениджмънта и обучението.

Всичко това допринася за нейното изграждане като модерно мислещ и компетентен специалист в областта на сестринското образование и управление на здравните грижи.

2.Общо описание на представените материали по конкурса

Гл. ас **Макрета Тодорова Драганова** е представила списък с общ брой на представената научна продукция **78** заглавия, разпределени по видове и по място на участие на кандидата в авторски колективи. Разпределението в наукометричен аспект на разглежданите позиции е както следва:

Разпределение на научната дейност и активност

НАУЧНА ДЕЙНОСТ				
Публикации, свързани с докторската дисертация				
	Общ бр.	Самостоятелен и първи автор	Послед-ващ автор	Общ IF
Дисертационен труд	1	1	-	-
Публикации в научни списания в България	3	3	-	-
Публикации в рецензирани научни сборници	1	1	-	-
Резюмета от национални и международни форуми	2	1	1	-
Общо	7	6	1	-
Публикации, несвързани с докторската дисертация				
Публикации в чужди научни списания и доклади от научни прояви в чужбина в пълен текст	4	-	4	-
Публикации в научни списания в България	19	12	7	-
Публикации в рецензирани научни сборници	17	8	9	-
Резюмета от международни научни форуми (без пълен текст на доклада), публикувани в научни списания или сборници с резюмета	9	-	9	15.059
Общо	49	20	29	15.059
Общ брой трудове по критериите за научна дейност(%)	56 (100%)	26 (46,42%)	30 (53,57%)	
НАУЧНА АКТИВНОСТ				
Резюмета от научни прояви в България, в списания или сборници	22	13	9	-
Общ брой трудове по критериите за научна дейност и научна активност	78			

По количествени показатели на критериите за присъждане на академичната длъжност „доцент”, на основание ПРАС в МУ - Плевен, продукцията, представена от кандидата значително надхвърля изискванията.

Количествени показатели по критерии за научното звание „доцент” и данните за кандидата без публикациите, свързани с докторската дисертация

№	Количествени показатели	Изисквания, според ПЗАС в МУ-Плевен	Данни за кандидата
1.	Общ брой публикации	25	49
2.	В т.ч. в международни сп.	3	4
3.	Самостоятелен / първи автор	10	20
4.	Импакт-фактор	> 5	15.059
5.	Цитирания	10	21

По – голяма част от публикациите са отпечатани в авторитетни наши издания: Здравни грижи, Сестринско дело, Социална медицина, Здравен мениджмънт, Здравна икономика и мениджмънт, Trakia Journal of Science, и др.

Гл. ас. Макрета Драганова е самостоятелен или водещ автор на **46,42%** от публикациите и пълнотекстовите доклади, втори и последващ автор в **53,57%** от което проличава нейното водещо авторско участие в разработването на научните трудове.

Кандидатката е представила справка за **21 цитирания** на нейни трудове в български списания, показател за публикационния ѝ имидж и актуалност на тематиката, по която работи.

Представена е справка за общ Импакт фактор (15.059)

Научната активност на гл. ас. М. Драганова се изразява в сериозното представяне в разнородни научни форуми по здравни грижи в страната – 22, за които са представени резюмета, което гарантира популяризиране на нейната научна продукция.

Тя е участник в 3 научни проекта, с подчертан теоретико-практически принос в развитието на здравните и социални грижи насочени към различни рискови групи от населението.

Д-р. М. Драганова проявява широка обществена дейност като член в престижни национални и международни научни и обществени организации: Съюз на учените в България – клон Плевен (СУБ), Българска асоциация по обществено здраве, Европейска асоциация по обществено здраве (EURHA), Европейска асоциация по здравен мениджмънт (ЕНМА), Българска асоциация на професионалистите по здравни грижи – председател на Национална комисия по професионална етика.

За активната си дейност е получила престижни награди:

- **Награда за научна презентация** от международна конференция “Общественото здраве и здравеопазването в Гърция и България: предизвикателства на трансграничното сътрудничество”, Гърция, 2009
- **Почетно отличие** от ръководството на МУ-Плевен за активна преподавателска дейност и принос в развитието на Факултета, Плевен, 2010

- **Грамота** за принос в изграждането на съсловната организация (БАПЗГ), 2005г.
- **Грамота** за участие във Втори Национален конгрес по здравни грижи, 2003г.

2. Оценка на научно-изследователската и научно - приложната дейност на кандидата

Представените 49 научни публикации, с които кандидатката участва в конкурса за доцент съдържат научно-приложни приноси в следните основни научни направления:

1. Управление на времето

Авторката задълбочено проучва за първи път в страната три аспекта на управлението на времето: отношение на здравните професионалисти към ресурса време; представяне на реална картина на извършваните от участниците в проучването дейности и мнението на потребителите на здравни грижи относно разглежданата проблематика (1). Анализирани са основни проблеми на професионалистите по здравни грижи от болничните лечебни заведения, свързани с оползотворяване на работното време. Недостигът на персонал и липсата на диференциация на труда за отделните длъжности са едни от основните причини за преплитане на задълженията и отговорностите, регламентирани в длъжностните характеристики на персонала в ЛЗБП (1, 4, 6, 66). Направеният от авторката литературен обзор по проблема „управление на времето” има принос за насочването към професионалистите по здравни грижи и може да бъде ценен в обучението им.

Натрупаният преподавателски опит и познаването на проблемите на професионалистите по здравни грижи позволяват на авторката да предложи първите разработени от нея класификации на дейности на заемащи длъжност главен и старши ръководител по здравни грижи в ЛЗБП в съответствие с Международната класификация на сестринската практика. Убедително е доказано в трудовете на д-р Драганова, че използването на унифицирани класификации на дейности е възможност за остойностяване, за обективно регистриране на труда на професионалистите по здравни грижи, диференцирано заплащане и повишаване на мотивацията им (1, 15, 29, 42, 73.). Оценявайки и доказвайки важността на ресурса време Драганова предлага **универсален алгоритъм за ефективно управление на времето на ръководителите по здравни грижи**. Умелото обединяване на стратегии, методи и средства в предложения универсален алгоритъм по управление на времето създава възможност авторката да го разглежда като алтернатива за ръководителите по здравни грижи по отношение на управлението на ресурса време. Изхождайки от същността на мрежовото планиране като количествен метод в управлението, авторката предлага прилагането му и в областта на здравните грижи, което има оригинален характер като приложен подход. Като принос с потвърдителен характер може да се възприеме омаловажаването на времето като ресурс от професионалистите по здравни грижи (1, 5, 12, 66).

2. Управление на здравните грижи

Обосновава се необходимостта от мениджърски умения на заемащите ръководни длъжности медицински сестри, както и ролята и адекватността на бакалавърските и магистърски програми по управление на здравните грижи за изграждане на съответните компетенции. В поредица публикации са представени проучвания и анализи на световния и европейски опит относно теориите и моделите за организиране на

здравните грижи и променената роля на медицинската сестра в процеса на повишаване качеството на предоставяне на здравни грижи (31, 32, 64, 73, 74, 26, 30, 47). Друга част от публикациите са посветени на различни аспекти от управленческите функции на главните и старши медицински сестри – планиране на времето, мотивацията за обучение, управление на персонала, екипна работа, чийто приносен характер е в предложенията за тяхното оптимизиране (41, 59, 60, 62, 65, 72). Анализирани са етичните норми в практиката на професионалисти по здравни грижи като един от виталните елементи за качествени здравни грижи и са представени възможностите за оптимизиране на работата на комисиите по професионална етика (38, 44).

3. Сестрински процес и сестринска диагноза

Особено внимание се отделя на автономността във функциите на медицинската сестра – прилагането на сестрински процес и сестринска диагноза, създаването на сестринско досие при наблюдение, анализ и оценка на състоянието на пациента, водещи до подобро качество на здравните грижи. Анализирани са връзката между сестринския процес, сестринската диагноза и качеството на предоставяните сестрински грижи (17, 31, 40). Проучени са теоретичните постановки на сестринския процес и международния опит в приложението му и са анализирани възможностите за приложението му в България (10, 17, 24, 77, 79). Изследван е „План за сестрински грижи“ като научнообоснована методология за приложението на сестринския процес (19, 45). Проучено е мнението на действащи медицински сестри, относно сестринската диагноза, като предизвикателство за медицинските сестри у нас и проблемите и насоките при въвеждането и в сестринската практика. Анализира се сестринската диагноза като необходимост за развитие на сестринската професия (13, 14, 63, 67, 71)

4. Документиране на здравните грижи

Част от публикациите са посветени на историческото развитие на сестринската документация, като необходимо условие за приложението на сестринския метод. Проучено е мнението на действащи медицински сестри за необходимостта от въвеждане на специализирана и унифицирана документация (34, 35, 60, 76, 78). Анализирани са международният опит в документиране на здравните грижи и са проучени възможностите за приложението им в практиката на медицинските сестри на базата на оптимизиране на съществуващата документация (16, 32, 39, 42). Оценена е международната класификация на сестринската практика като алтернатива за българското сестринство. Доказано е, че изучаването ѝ в базовото сестринско образование у нас ще осигури възможност за избор при адаптирането на световната сестринска наука и практика към нашите условия (15, 42, 73).

В малка част от научните си дирения авторката съвсем правилно открива закономерна зависимост между разработване на сестринска документация и качество на здравните грижи. На базата на проучени документи и сестрински практики се обосновава необходимостта българското сестринство, като част от модерното европейско сестринство да има право да документира дейностите, които изпълнява както и да документира здравна информация отнасяща се до пациента. На този фон са направени важни изводи засягащи развитието на сестринството в България и по какъв начин този проблем има рефлекс върху качеството на оказаните здравни грижи и професионалния комфорт на здравните професионалисти. (17, 18, 75, 78).

4. Оценка на педагогическата подготовка и дейност на кандидата

Гл. ас. Макрета Тодорова Драганова д.м., е утвърден и уважаван преподавател в областта на здравните грижи с 18 години преподавателски стаж в МК-Плевен и МУ-Плевен. Води упражнения по 7 дисциплини в специалностите Управление на здравни грижи, Медицинска рехабилитация и ерготерапия и Опазване и контрол на общественото здраве повечето от които фундаментални (Управление на здравни грижи, медицинска педагогика, Методика на преподаването по практика в Медицински колеж, Управление на времето и др.) Годишната учебна натовареност по академична справка за последните три години възлиза средно на повече от 500 часа и надхвърля приетия норматив.

Разработила е самостоятелно или в колектив учебни програми по специфични дисциплини за специалностите в които преподава, много дидактически тестове, както и програми за други специалности от направление Здравни грижи. Макрета Драганова работи много активно с дипломанти бакалаври и магистри от специалността Управление на здравните грижи като консултант на курсови и самостоятелни разработки.

Участвала е в подготовката на програмни и институционални акредитации на професионално направление 7.4. Обществено здраве и 7.5. Здравни грижи в МУ-Плевен, както и в научни форуми, организирани от ФОЗ на МУ-Плевен.

5. Обща оценка за съответствието на кандидата спрямо задължителните условия и наукометрични показатели – МУ-Плевен.

Обемът на представената от гл. ас. Макрета Тодорова Драганова д.м., научна продукция надвишава основните наукометрични показатели, предвидени в Правилника на МУ-Плевен за заемане на академичната длъжност „доцент”.

Прави впечатление актуалността на разглежданата тематика в съответния времеви порядък. Научната дейност и приносите се отнасят както до предоставяне на нова информация, така и до формиране на хипотези и теоретични обобщения. Проучванията на д-р Драганова са методически добре поставени, предоставящи теоретични изводи и практико-приложни решения. Кандидатката е утвърден преподавател, владеещ лекционното изкуство в много области на здравните грижи.

Лични впечатления

Считам за необходимо да споделя личните си впечатления. Познавам Макрета Драганова повече от 10 години. Високо оценявам етичното поведение и позитивизма, които тя притежава. Открита по характер, любознателна и последователна в действията си както и умението ѝ да работи в екип и да проявява добронамереност утвърждават Макрета като уважаван лидер в сестринското съсловие и преподавател. Считам, че богатият учебно-преподавателски опит, активната обществена и организационна дейност на кандидатката са дали възможност тя да оцени правилно съществуващата реалност и да предвиди някои необходими промени, отнасящи се до обучението на ръководителите по здравни грижи, прилагане на добри практики в дейностите на здравните професионалисти и удовлетвореност на пациентите.

6. Заключение.

Гл. ас. Макрета Тодорова Драганова д.м., умело съчетава преподавателската, научна и обществена дейност. Тя е задълбочен изследовател със сериозни научни интереси и значими научно-приложни приноси. Отличава се с перспективно мислене, отлични комуникативни способности и коректно отношение към колегите.

Въз основа на положителната оценка на учебно-преподавателската дейност, научната значимост на научните трудове и отзвук, който са получили в нашата

литература намирам за основателно да **предложа на Научното жури да предложи на Ректора на Медицински университет – гр. Плевен кандидатурата на Гл.ас. Макрета Драганова, д.м. за заемане на академичната длъжност "доцент" (област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт; научно направление 7.1. Медицина и научна специалност "Социална медицина и организация на здравеопазването и фармацията") в МУ- Плевен.**

Дата: 25.04.2014г.

**ЧЛЕН НА ЖУРИТО:
Проф.Соня Тончева, дм.**